

МИНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
"Туризм"**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 242 "Туризм"
галузі знань 24 "Сфера обслуговування"
Кваліфікація: бакалавр туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченовою радою
Херсонського державного університету

Голова вченової ради В.П. Олексенко (В.П. Олексенко)
(протокол № 10 від " 26 " березня 2018 р.)

Освітньо-професійна програма
вводиться в дію " 29 " березня 2018 р.

Ректора Херсонського державного
університету
(Н.А. Тюхтенко)
(наказ № 13 від " 29 " березня 2018 р.)

Херсон, 2018 р.

ПЕРЕДМОВА

Освітньо-професійна програма "Туризм" з підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти є нормативним документом, який регламентує нормативні, компетентностні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги у підготовці бакалаврів.

Освітньо-професійна програма заснована на компетентністному підході підготовки бакалавра у галузі 24 "Сфера обслуговування" спеціальності 242 "Туризм".

Освітньо-професійна програма розроблена робочою групою ХДУ у складі:

Юрченко Віктор Володимирович, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри туризму Херсонського державного університету;

Саркісов Аршавір Юрійович, кандидат географічних наук, доцент кафедри соціально-економічної географії, гарант освітньої програми;

Котовський Ігор Миколайович, кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму Херсонського державного університету;

Яровий Вадим Федорович, кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму Херсонського державного університету;

Шарко Віталій Володимирович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму Херсонського державного університету;

Василевська Яніна Валентинівна, кандидат географічних наук, старший викладач кафедри туризму Херсонського державного університету;

Сидорович Єгор Сергійович, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри туризму Херсонського державного університету.

Програма погоджена з вченою радою факультету, схвалена науково-методичною радою та затверджена вченою радою Херсонського державного університету.

Ця освітньо-професійна програма не може бути повністю або частково відтворена, тиражована та розповсюджена без дозволу Херсонського державного університету.

Рецензії-відгуки зовнішніх стейкголдерів:

1. Макіenko O. A., голова Херсонської обласної організації Національної спілки краєзнавців України.

2. Бірюков О. Г. директор бази зеленого туризму "Чайка", ФОП "Бірюков О.Г."

3. Тимків Н.Г., директор туристичного агенства Coral Travel.

1. Профіль освітньо-професійної програми "Туризм" зі спеціальності 242 "Туризм"

1 – Загальна інформація	
Повна назва вищого навчального закладу та структурного підрозділу	Херсонський державний університет, факультет природознавства, здоров'я людини і туризму, кафедра туризму
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Бакалавр. Бакалавр туризму.
Офіційна назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма "Туризм" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом бакалавра, одиничний, 240 кредитів ЄКТС, термін навчання 3 роки 10 місяців
Наявність акредитації	Наявність сертифікату НД №2288949
Цикл / рівень	НРК України – 6 рівень, EQ-EHEA – перший цикл, EQFLLL – 6 рівень / Бакалавр
Передумови	Повна загальна середня освіта. Решта вимог визначається правилами прийому на освітньо-професійну програму бакалавра.
Мова (и) викладання	Українська
Термін дії освітньої програми	до 01 липня 2020 року
Інтернет адреса постійного розміщення опису освітньої програми	http://www.kspu.edu/About/Faculty/FBP/ChairGenengineerTraining/optiontourism.aspx
2 – Мета освітньої програми	
Формування загальних та фахових компетентностей для успішного здійснення професійної та науково-дослідної діяльності у сфері туризму, забезпечення високої якості туристичного обслуговування	
3 – Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація)	24 "Сфера обслуговування" 242 Туризм
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна підготовка має прикладний характер; структура програми передбачає динамічне, інтегративне та інтерактивне навчання. Програма пропонує комплексний підхід до здійснення

	діяльності в сфері туризму та реалізує це через навчання та практичну підготовку. Дисципліни та модулі, включені в програму орієнтовані на актуальні напрями, в рамках яких можлива подальша професійна та наукова кар'єра здобувача
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Основною метою освітньої програми є підготовка фахівців менеджерів та організаторів у сфері туризму. Програма дозволяє всебічно вивчити специфіку туристичної галузі, зробити акцент на здобутті навичок та знань у сфері туризму, що передбачає визначену зайнятість, можливість подальшої освіти та кар'єрного зростання
Особливості програми	Програма дає можливість отримання подвійного диплому в рамках діючих угод про співпрацю університету з провідними зарубіжними освітніми закладами, стажування на підприємствах, організаціях. Освітня програма узгоджена із програмою реалізації міжнародного проекту TempusProject 543681-TEMPUS-1-2013-1-DE-TEMPUS-JPHES
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	3414 Фахівець з туристичного обслуговування 3414 Організатор подорожей (експурсій) 3414 Екскурсовод 3414 Фахівець з організації дозвілля 3414 Фахівець із розвитку сільського туризму 3414 Фахівець із спеціалізованого обслуговування 3414 Інструктор оздоровчо-спортивного туризму (за видами туризму) 3340 Інструктор-методист з туризму 3439 Інспектор з туризму 2482.1 Фахівець із гостинності (готелі, туристичні комплекси та ін.) 2481.2 Туристомознавець, екскурсознавець
Подальше навчання	Можливість навчання за програми: 7 рівня НРК, другого циклу FQ-ЕНЕА та 7 рівня EQF-LLL. Продовження навчання за другим магістерським рівнем; отримання післядипломної освіти на споріднених та інших спеціальностях; підвищення кваліфікації; академічної мобільності.
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Студенто-центрковане навчання, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання, практика із використанням загально- та спеціально-наукових методів (просторового аналізу, економічних, соціологічних). Комбінація лекцій, практичних занять, розв'язування ситуаційних завдань, тренінгів, кейсів, виконання проектів, дослідницьких робіт
Оцінювання	Усне та письмове опитування; тестовий контроль; презентації; захист дипломної роботи; заліки, екзамени. Оцінювання здобувачів вищої освіти передбачає наступне: - оцінювання відбувається за національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно; зараховано, незараховано), 100-балльною шкалою та шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E, F, FX); - оцінювання здобувачів вищої освіти дозволяє продемонструвати ступінь досягнення ними запланованих результатів навчання; - критерії та методи оцінювання, а також критерії виставлення оцінок оприлюднюються заздалегідь; - оцінювання здобувачів вищої освіти є послідовним, прозорим та проводиться відповідно до встановлених процедур

6 – Програмні компетентності

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі туристичної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог до професійної, навчальної або дослідницької діяльності
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Використання знань та умінь, набутих у процесі вивчення української та іноземної мов, у відносинах з контрагентами і під час обробки джерел інформації; ЗК 2. Використання методологічного апарату наукових досліджень для вирішення теоретичних і прикладних завдань, що постають перед фахівцями туристичної галузі; ЗК 3. Здатність до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури; ЗК 4. Здатність розглядати суспільні явища в розвитку і конкретних історичних умовах; ЗК 5. Здатність працювати з інформацією, знати інформаційні потреби суспільства, інформаційно-пошукові ресурси та вміння управляти інформацією в професійній діяльності; ЗК 6. Вміння обґруntовувати управлінські рішення, спроможність забезпечувати їх оцінювання і прогнозування для ефективного розвитку соціально-економічних процесів; ЗК 7. Знання іноземної мови для ділового професійного спілкування, здатність до роботи в іншомовному середовищі; ЗК 8. Здатність до колективних дій та організації взаємодії в колективі; ЗК 9. Здатність працювати в культурному середовищі для забезпечення успішної взаємодії в туристичному бізнесі; ЗК 10. Здатність працювати самостійно, автономно діяти з позиції соціальної відповідальності, займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості; ЗК 11. Здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості, вміння управляти комплексними діями або проектами
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1. Знання і розуміння предметної області своєї професії ФК 2. Уміння застосовувати фахові знання на практиці ФК 3. Здатність аналізувати туристичний потенціал територій ФК 4. Здатність орієнтуватись в організації – туристично-рекреаційного простору ФК 5. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів ФК 6. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного) ФК 7. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту ФК 8. Розуміння принципів і процесів формування та організації роботи суб’єкта туристичного бізнесу та його підсистем ФК 9. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах ФК 10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал

	ФК 11. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку ФК 12. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу ФК 13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації ФК 14. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства ФК 15. Уміння працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктами туристичного бізнесу.

7 – Програмні результати

	ПРН 1. Володіти та застосовувати гуманітарні, природничо-наукові та фахові знання для вирішення проблем сучасної туристичної галузі; ПРН 2. Розуміти основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів; ПРН 3. Планувати діяльність туристичного підприємства, координувати роботу його структурних підрозділів, виконувати управлінські функції у межах підприємства; ПРН 4. Визначати зміст базових понять з туризмознавства та організації туристичного обслуговування, а також світоглядних та суміжних наук; ПРН 5. Називати основні форми і види туризму, здійснювати їх класифікацію; ПРН 6. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору і вимоги до туристичної інфраструктури; ПРН 7. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території; ПРН 8. Виявляти і пояснювати принципи і методи організації та технології обслуговування туристів з дотриманням стандартів якості; ПРН 9. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт; ПРН 10. Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та впровадження інновацій; ПРН 11. Проводити дослідження туристичного ринку та оцінювати перспективи його розвитку у цілому та у рамках окремих видів туризму / географічних напрямів; ПРН 12. Аналізувати природно-ресурсні та соціально-економічні передумови розвитку та функціонування просторової організації туристичного ринку; ПРН 13. Розуміння принципів і процесів щодо організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна); ПРН 14. Демонструвати володіння державною та іноземними мовами і застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг; ПРН 15. Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в туристичній сфері та демонструвати виконання професійних завдань у стандартних та невизначених ситуаціях; ПРН 16. Приймати обґрутовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми

Кадрове забезпечення	До реалізації програми залучаються науково-педагогічні працівники університету з науковими ступенями та/або вченими званнями, а також висококваліфіковані спеціалісти, представники роботодавців. Підготовку фахівців здійснюють: доктора економічних, педагогічних наук, кандидати філософських, філологічних, історичних, педагогічних, географічних, технічних, економічних наук. З метою підвищення фахового рівня всі науково-педагогічні працівники проходять стажування за накопичувальною системою.
Матеріально-технічне забезпечення	Виконання програм навчальних дисциплін забезпечується матеріально-технічним оснащенням кабінетів і лабораторій: навчальна лабораторія кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу; комп'ютерні класи. Проведення навчальних занять та контрольних заходів забезпечено відповідними приміщеннями.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	- офіційний сайт ХДУ: http://www.kspu.edu/ ; - точки бездротового доступу Інтернет; - наукова бібліотека, читальні зали ХДУ; - система дистанційного навчання «KSU Online»; - електронна бібліотека; - програми практик;
9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Підготовка бакалаврів за кредитно-трансферною системою. Обсяг одного кредиту 30 годин. Можливість переведення та зарахування кредитів для студентів інших закладів вищої освіти
Міжнародна кредитна мобільність	-
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Можливість навчання іноземних здобувачів вищої освіти у межах ліцензійного обсягу спеціальності за акредитованими освітніми програмами (спеціальностями) та за умови попередньої мовленнєвої підготовки.

2. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонент ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, атестація)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
1. Обов'язкові компоненти ОК			
OK 1.	Філософія	3	Екзамен
OK 2.	Історія України та української культури	3	Диф.зalіk
OK 3.	Українська мова (за професійним спрямуванням)	3	Екзамен, залік
OK 4.	Іноземна мова	8	Екзамен, екзамен
OK 5.	Друга ділова іноземна мова	4	Екзамен
OK 6.	Ділова іноземна мова	4	Залік, диф.зalіk
OK 7.	Друга іноземна мова (іспанська)	6	Екзамен, залік
OK 8.	Екологія	3	Залік
OK 9.	Вища та прикладна математика	5	Залік, диф.зalіk
OK 10.	Статистика	3	Залік
OK 11.	Інформатика та інформаційні технології	3	Залік
OK 12.	Економічна теорія	6	Екзамен, залік
OK 13.	Основи наукових досліджень (у т.ч. виконання курсової роботи)	3	Залік, диф.зalіk
OK 14.	Регіональна економіка	4,5	Залік
OK 15.	Інформаційні системи і технології в туристичній індустрії	3	Залік
OK 16.	Географія туризму (Географія туризму, туристичне країнознавство, географія туризму України)	12,5	Екзамен, екзамен, екзамен
OK 17.	Безпека життєдіяльності (безпека життєдіяльності, основи охорони праці та цивільний захист)	3	Залік
OK 18.	Рекреаційні комплекси світу	3	Диф. залік
OK 19.	Організація туризму (основи туризмознавства, організація туристичних подорожей, організація екскурсійної діяльності, організація анімаційної діяльності, туроперейтинг)	18,5	Екзамен, екзамен, екзамен, залік, диф.зalіk
OK 20.	Організація готельного господарства	6	Екзамен, залік
OK 21.	Організація ресторанного господарства	6	Залік, диф.зalіk
OK 22.	Право (правознавство, правове регулювання туристичної діяльності)	7	Екзамен, диф.зalіk
OK 23.	Маркетинг (маркетинг, маркетинг у туризмі)	6	Екзамен, диф.зalіk
OK 24.	Менеджмент (менеджмент, менеджмент у туризмі, комунікативний менеджмент)	8,5	Екзамен, диф.зalіk, залік
OK 25.	Вступ до фаху	3	Залік
OK 26.	Основи музейної справи	3	Залік

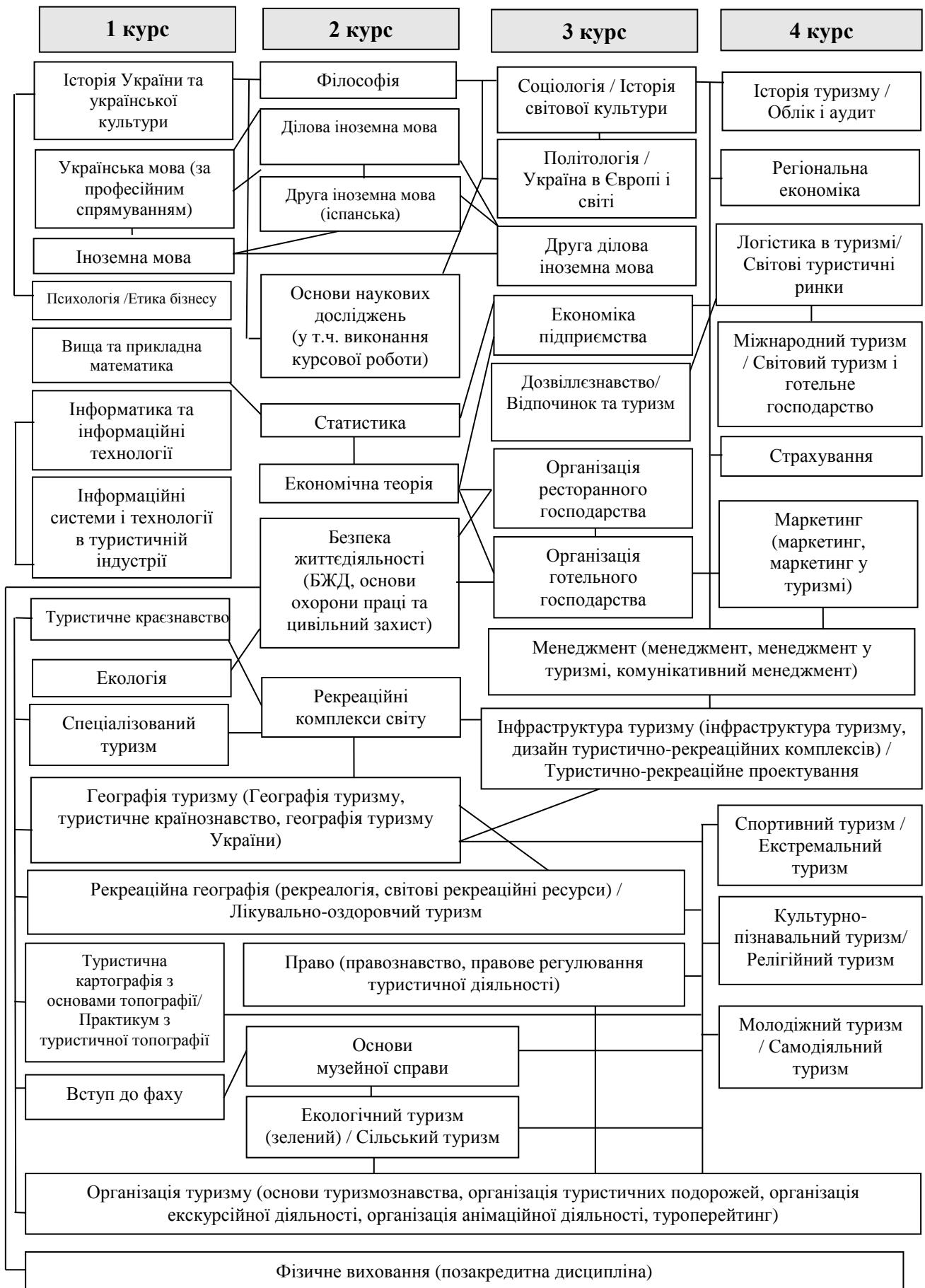
ОК 27.	Туристичне краєзнавство	3	Диф.залік
ОК 28.	Спеціалізований туризм	3	Диф.залік
ОК 29.	Страхування	3,5	Залік
ОК 30.	Курсові роботи з фахових дисциплін	3	Диф.залік, диф.залік
ОК 31.	Економіка підприємства	5	Екзамен,залік
ОК 32.	Навчальна практика	6	Залік, залік
ОК 33.	Виробнича практика	9	Диф.залік
ОК 34.	Підготовка до атестації та атестація здобувачів вищої освіти	7,5	Захист Іспит

Загальний обсяг обов'язкових компонент

178

2. Вибіркові компоненти ВК			
BK 1.	Соціологія / Історія світової культури	3	Залік
BK 2.	Психологія /Етика бізнесу	3	Залік
BK 3.	Дисципліни за вільним вибором студента	6	Залік, залік
BK 4.	Політологія / Україна в Європі і світі	3	Залік
BK 5.	Дозвілезнавство/ Відпочинок та туризм	3	Залік
BK 6.	Рекреаційна географія (рекреалогія, світові рекреаційні ресурси) / Лікувально-оздоровчий туризм	11	Екзамен, залік, диф.залік, залік
BK 7.	Історія туризму / Облік і аудит	3	Залік
BK 8.	Інфраструктура туризму (інфраструктура туризму, дизайн туристично-рекреаційних комплексів) / Туристично-рекреаційне проектування	5	Екзамен, залік
BK 9.	Міжнародний туризм / Світовий туризм і готельне господарство	5,5	Залік, диф.залік
BK 10.	Туристична картографія з основами топографії/ Практикум з туристичної топографії	4,5	Диф.залік
BK 11.	Спортивний туризм / Екстремальний туризм	3	Залік
BK 12.	Культурно-пізнавальний туризм/ Релігійний туризм	3	Залік
BK 13.	Логістика в туризмі/ Світові туристичні ринки	3	Залік, залік
BK 14.	Екологічний туризм (зелений)/ Сільський туризм	3	Залік, залік
BK 15.	Молодіжний туризм / Самодіяльний туризм	3	Залік
Загальний обсяг вибіркових компонент:			62
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ			240

2.2. Структурно-логічна схема освітньо-професійної програми

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Туризм» спеціальності 242 "Туризм" проходить у формі захисту кваліфікаційної роботи та комплексного екзамену (маркетинг та менеджмент туристичної діяльності; організація туризму) та завершується видачею документу встановленого зразка про присудження випускникам ступеня бакалавра із присвоєнням кваліфікації: Бакалавр туризму.

Атестація здійснюється відкрито і публічно.

4. Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми

5. Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ESG – http://ihed.org.ua/images/pdf/standards_and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf.
2. ISCED (МСКО) 2011 – <http://www.uis.unesco.org/education/documents/isced-2011-en.pdf>.
3. ISCED -F (МСКО-Г) 2013 – <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-fields-of-education-training-2013.pdf>.
4. Проект Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING). TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.
5. Закон "Про вищу освіту" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Постанова КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. №266 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-p>.
7. Акт узгодження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за ступенями (освітньо - кваліфікаційними рівнями) бакалавра, спеціаліста, магістра та ліцензованого обсягу. Ліцензія: Серія АЕ №636819, дата видачі 19.06.2015 р. / Додаток до листа МОН від 23 листопада 2015 р. №1/9-561.
8. Наказ МОН України «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 06.11.2015 №1151. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15>.
9. Національний глосарій 2014 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempusoffice.pdf.
10. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010 // Видавництво «Соцінформ», – К.: 2010.
11. НРК - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>.
12. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///D:/Users/Dell/Downloads/BolonskyiProcessNewParadigmHE.pdf>.
13. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно - аналітичний огляд // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Rozvitok_sisitemi_zabesp_yakosti_VO_UA_2015.pdf.
14. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/rozroblenna_osv_program_2014_tempus-office.pdf